

HOOFDSTUK XII

Uit de duisternis tot het licht

Zo vertrokken wij naar Amsterdam en gingen in een Joodse wijk wonen, waar vele honderden Israëlieten woonden. Mijn eerste gang was naar mijn moeder. Toen ik er een poosje was, kwam ons gesprek op de godsdienst. Mijn moeder deed mij een vraag, en vroeg, wat het toch eigenlijk was. Want uit Rotterdam had ze vernomen, dat ik van plan was mij te laten dopen. “Is dat waar?” vroeg ze. Ik antwoordde haar ontkennend. “Stoort u zich maar niet aan al deze verzinsels” zei ik.

Ja, geliefde lezers, dat kon ik tot op heden toe eerlijk zeggen. Daar had ik geen gedachten over, en daar was ik nog niet van overtuigd, of had daar enige werkzaamheden mee. Mijn moeder zeide tegen mijn broer: “Zie je wel, dat ik gelijk heb? Dat zal hij nooit doen, zolang ik leef!” Toen antwoordde mijn broer: “Niet alleen zo lang als u leeft, en ook zolang als wij allen leven! Maar *nooit!*” Ik gaf geen antwoord, maar gaf het gesprek een andere wending,

Het antwoord, dat ik gaf, verblijdde mijn oude moeder zeer. Een straal van vreugde kwam op haar gelaat.

Tot zover ging het de eerste dagen dat ik in Amsterdam was.

Onze onderwerpen en gesprekken, waren over niets anders, dan over de godsdienst.

Op zekere keer vroeg mijn broer mij, wat nu eigenlijk de oorzaak was, dat zij mij beschuldigden, dat ik gedoopt zou worden.

In het kort vertelde ik hem de toedracht van de zaak, maar ook vertelde ik hem, dat mijn vrouw de oorzaak was geweest, dat ik bij die vrienden in de leeszaal ben gekomen. Ik zou dit nu evenwel niet verteld hebben, indien mijn vrouw mij niet zo vijandig was geworden, zij wierp de schuld op mij, want zij wilde zich in deze vrij spreken, dat vond ik niet oprecht.

Maar nu vertelde ik hem, dat de Christenen geloven in Jezus Christus, als de Messias, de Beloofde der Vaderen. Dat zij de profeten geloofden zo goed als wij, de psalmen zingen, maar in een verstaanbare taal, niet in 't Hebreeuws. En vele zaken, wat de geloofsbelijdenis aangaat besprak ik, en wat de ware Christenen geloofden van de vergeving der zonden in het bloed van het Lam: “Die enige naam, gegeven onder de hemel, door welke de Jood en de Christen zalig moeten en kunnen worden.”

Ik liep met hem de Schriftuurplaatsen door, waarin de komst van de Messias voorspeld werd. En dat de hele belijdenis van het ware Christendom gegrond was, op het oude Verbond. Ja, dat vond ik zo aantrekkelijk, dat ik graag bij zulke leringen tegenwoordig was.

Ik verzweeg nog, dat ik het zelf ook aannam, en dat alle leringen van de Talmud en inzettingen van de rabbijnen voor mij, als rook verdwenen zijn, en alle autoriteit voor mij verloren hadden, maar dat alleen Gods Woord en Getuigenis mijn enige grond was geworden. Ik zou dit alles heel graag hebben medegedeeld, maar de vrijmoedigheid ontbrak mij op dat ogenblik nog om alles eerlijk te zeggen. Hoewel ik het door genade nu mag verstaan, was het toen nog van mij het algemene werk van de Heilige Geest.

Mijn broer antwoordde: “Al hetgeen, wat je mij daar vertelde, dat zijn allemaal gestolen spreuken uit de Bijbel” (bedoelende het Oude Testament). Hij begon te spreken over de afkomst van de Heere Jezus, en over gedoopte Joden, en zei verder: “alle Joden die zich laten dopen, daar gaat het nooit goed mee, en het loopt op bedelen uit.”³ En hij gaf mij daaromtrent enige voorbeelden van. Nochtans moet men in zulke

---

³ Als men waarlijk voor God vernederd wordt, dan zijn wij ook bedelaars aan Gods troon!

omstandigheden bewaard blijven, anders zou de Vorst der duisternis en ons vlees, een mens, meesleuren naar de grootste zonde, en dat is het ongeloof, Ik deed mijn broer een vraag.

“Als de Christenen over psalmen spreken, zijn het dan dezelfde psalmen, als van ons, Joden?” “Ja,” antwoordde hij (hoewel ik dat zelf ook wel wist). “En juist vangen ze daar de Joden mee, maar men mag als Jood” zei hij, “niet de geschriften van de Christenen lezen; als men ze in handen krijgt, moet men ze verbranden of begraven.”

Ik sprak eens een Joodse godsdienstige man, die mij vertelde, dat de Christenen heel andere bijbels hadden als wij. Hij bedoelde de bijbel van het Brits Zendings Genootschap, Nu zag ik dat twee Joodse godsdienstige mensen elkaar tegenspraken, mijn broer en hij.

Zo ging mijn onderzoek weer verder. Ik onderzocht zowel de Joodse bijbels uit het Hebreeuws vertaald, als de bijbels van het Britse Genootschap. Mijn onderzoek had dit gevolg, dat de spitsvondigheden van de vertaling van de bijbel van de Joden mij meer en meer deed zien, hoe alles in 't werk gesteld wordt, om de Christus der Schriften te verloochenen. En hoe het deksel van Mozes op het aangezicht van het Joodse volk lag, Totdat het de Heere belooft het deksel weg te nemen! En hun de Christus der Schriften in en aan hun ziel te openbaren.

Ik moet nog even iets aanvullen. Toen ik vroeger in Amsterdam werkte, als diamantbewerker, waren mijn ogen zeer zwak, en naast de werkeloosheid die ik u al eens mededeelde, ging ik, zoals u weet te Rotterdam wonen. En daar mijn ogen zeer zwak waren, kon ik geen kleine diamantjes bewerken. En zo was het nu nog op ogenblik, dat ik in Amsterdam was, ik vertrok uit Rotterdam in de hoop, dat ik wellicht grote diamanten kreeg te slijpen, maar helaas dat was niet zo.

Het was voor mij een teleurstelling, wat moest ik nu beginnen?

Mijn broer vroeg mij, of ik bij hem wilde werken, bij zijn patroon. Ik stemde dadelijk toe, maar ik zei, dat ik bang was, dat ik dat kleine werk niet zou kunnen zien. Hij raadde mij aan, om naar een dokter te gaan, om een andere bril; ik deed dit dan maar.

Terwijl ik over mijn aanstaand werk liep te tobben of het wel gaan zou, werd ik terug geleid naar de samenkomsten te Rotterdam. Ik werd indachtig, dat mijn vrienden, als zij baden, altijd eindigden met de woorden: “Om Jezus wil.” En dat ik vaak gehoord had, maar ook gelezen had, dat “al wat gij de Vader bidden zult in Mijn Naam, dat zal u geven, dat zal ons geworden.” Toen werd ik gedrongen voor het eerst in mijn leven in 't Hollands een gebed te doen.

Ik bad: “Ach, Heere! Wil U mijn ogen genezen, mij in staat stellen mijn arbeid te verrichten, al mijn zonden vergeven in het bloed van de Heere Jezus Christus. Om Jezus wil, Amen.”

Toen ik nu voor het eerst van mijn leven in het gebed de naam van de Heere Jezus uitsprak, gevoelde ik, dat ik een blos van schaamte op mijn aangezicht kreeg; omdat ik die Naam uitsprak en in Zijn Naam bad. O, ik schaamde mij voor mijzelf, ik dacht, als mijn familie dat nu eens wist! (u begrijpt, dat dit een list van de duivel was om mij te benauwen). En, waarde lezers dat gebed, wat ik voor het eerst deed, dat uit de nood werd geboren, kwam uit het diepst van mijn hart, en ik mocht geloven, dat God de Heere mij zekerlijk zou verhoren en mij alles geven zou, wat ik Hem vroeg. Nu mag ik het verstaan, wie tot God gaat moet geloven, dat Hij is en een Beloner is dergenen, die Hem zoeken. En wonder boven wonder, toen ik aan de arbeid ging, waren mijn ogen nog nooit zo sterk geweest als nu en ik mocht gewaar worden, dat Hij de Hoorder en Verhoorder is. “Ja, hun bede heeft Hij nimmer afgewezen.”

Ja, het gebed is voor mij geworden, wat het in waarheid is: de ademtocht des levens, Zo had ik eens een boekje gelezen, dat de titel draagt van: “Het Koninkrijk Gods,

ingenomen door gebed,” dat mij zeer stichtte en het gebed aanwakkerde. En nu, voor ik u mijn strijd, die ik om Christus wil moest strijden en lijden, verder ga schrijven, moet ik u eerst iets mededelen, waarvoor mijn welwillende lezer, zeer veel interesse zal hebben.

Daar ik in de godsdienst van het Nieuwe Testament, toen nog zeer onwetend was, ben ik nogal eens in conflict gekomen in de gesprekken, vooral in het stuk van de rechtvaardigmaking van de zondaar voor God, uit het geloof. Als mij iemand eens vroeg, of ik de Heere Jezus had leren kennen, dan zei ik: “ja, uit de schrift.” “Dus dan ben je ook gerechtvaardigd” antwoordde hij mij, en dan zei ik: “Dat weet ik niet.” Ik wist nog niet wat het betekende. Vroeg men mij: “Als je sterven gaat, ga je dan ook ten hemel?” dan antwoordde ik: “Ik hoop het!”

Als ze spraken over de heiligmaking, per traspgewijze, verstond ik daar niets van. Want, geachte lezer, als ik mijzelf naging, hoe heilig ik was, en van heiligheid tot heiligheid voortging, dan kwam ik tot de conclusie, dat in mij bewaarheid werd, het tegenovergestelde; “graaf maar dieper gij mensenkind en u zult nog meer gruwelen ontwaren.” En zo kwam ik tot de overtuiging, dat de leerstukken van de religie door de meeste Christenen niet verstaan werden. Ik kreeg te zien, dat de meeste mensen, hoe ernstig zij ook waren, voor mij zeer onduidelijk zijn geweest. En dus werden mij vele uitspraken van de Christenen onduidelijk.

Daar zou ik heel veel over kunnen schrijven, maar zo de Heere wil en wij leven, als er later gelegenheid voor is, hoop ik het echter wel te doen.

Nu nog een enkel woord hierover; laat het u genoeg zijn, dat ik door deze gesprekken zeer in de war raakte, en dat ik eigenlijk niet wist, hoe het met mij gesteld was. Want duisternis was over de afgrond en donkerheid bedekte de volkeren. Hoe is het ook mogelijk, de één sprak van een ontsluiting in de weg, de andere van een toevlucht en toevallend recht; de één zei: “zien is geen hebben!” de andere over de bekommerde kerk, voordat men God in Christus kende; en een ander zei: “De discipelen waren mensen, die niet gerechtvaardigd waren”; en weer één zei van wel. En weer een ander zei, dat een mens al leven heeft, voordat hij Christus, Die het leven is, kende. Hier had men het over het wezen van het geloof; daar had men het over het welwezen van het geloof en over de afsnijding enz., enz.

Wel had ik een vaag begrip van de mogelijkheid tot zalig worden.

Is het wonder, dat iemand vooral zoals ikzelf, die uit het blinde en verstokte Jodendom kwam, met al dergelijke uitspraken in de war raakte. Daardoor kwam ik in de duisternis te verkeren. En ik gevoelde mij diep, ja, zeer diep ongelukkig. “Ach” was mijn dagelijkse bede, “Heere, dat het licht voor mij mocht opgaan.” Ik kreeg vaak waarheden, zij waren voor ’t ogenblik wel eens bemoedigend, maar ’t was genoten en weer dicht gesloten. Ik had niets, waaraan ik mij kon vastklemmen. Ik vroeg: “Heere, de zaken waarin ik leefde in de dagen van mijn onderzoek, als ik U als de Engel van het Verbond zag, hebt U mij dat dan doen horen, om mijn oordeel des te zwaarder te maken? Hebt U mij uit het Jodendom gehaald om mijn oordeel te verzwaren?” Nee! die gedachten kon ik van het goedgevoelend Wezen niet hebben. Hij is geen barbaar, nee, God is liefde! En dan kreeg ik weer eens moed.

De vriendschaar, waar ik kwam, vereerde mij zeer; maar dat zeide ik een keer tegen mijn ziel: “Wat baat het mij nu, als alle mensen mij zalig spreken en ik moet God missen?” “Nee, liever alle mensen kwijt, dan God te moeten missen.” En dan was het maar weer wachten, ja, wachten. Kwam ik bij vrienden, dan hoorde ik van bevinding spreken, waarvan ik nog niets begreep, maar was er wel jaloers op. Na verloop van tijd, kreeg ik ook wel weer eens een waarheid en nog wel zaken, die mij zeer aangenaam stemden, maar bij dit alles voelde ik een lege plaats.

Ik sprak wel eens over het één en ander bij de vrienden, en dan werd ik voor een Christen gehouden. Dan was ik een “echte man” voor hun; ook dat werd mij als niets, want riep ik in mijn hart uit; “Ach, Heere! Onthoud mij al deze zogenaamde toestanden, maar mocht ik U maar leren kennen.”

Op zekere keer zat ik thuis en zat in nood over mijn zieletoestand en ik bad: “Ach, Heere! Is al hetgeen, wat ik mocht ondervonden hebben onwaar geweest? Heb ik me dan bedrogen? Ach, Heere! Begin U dan met mij, bij de aanvang.” Terwijl ik nog bad, kwam er met kracht en met een hoorbare stem in mijn hart: “Maak Uw mond wijd open en Ik zal hem vervullen.” Ik riep ineens uit: “Heere, ik heb mijn mond opgedaan tot U.” De Heere schonk mij direct het geloof, dat Hij mij zou bekend maken, of ik mij in hetgeen Hij mij vroeger openbaarde, vergist had of niet.

Dag en nacht had ik geen rust. De Heere leidde mij in, eerst in de staat der rechtheid, toen wij rein en heilig uit de hand van de Maker zijn voortgekomen en in ware heiligheid en rechtvaardigheid waren geschapen en wij in Adam ons stam- en bondshoofd uit God gevallen zijn en dat wij daardoor Hem onze Schepper en Formeerder hebben verlaten, Dat wij de eeuwige, geestelijke en tijdelijke dood over ons hebben gebracht, en wij in onze geboorte in het wezen van de zaak bedorven en verdorven zijn, dat onze wil verdraaid is, onze genegenheden verkeerd zijn en wij niets anders kunnen voortbrengen, dan zonden en schuld. En dat wij God de rug hebben toe gekeerd!

Maar, o, gezegend Opperwezen, Die toen we daar vertreden lagen in ons bloed, nadat Hij ons riep: “Waar zijt gij?” sprak: “nee mens, gij zult van de boom des levens niet eten, opdat gij eeuwig leve! Maar Ik zal vijandschap zetten tussen het zaad dezer vrouw en het zaad dezer slang; gij zult het de kop vermorzelen en datzelve zal U de verzenen vermorzelen.”

O, wat een grote genade kreeg ik te bewonderen, toen de Heere deze belofte daar schonk.

De Heere leidde mij in, als deze belofte niet aan Adam, en in Adam, ons had gedaan, wij eeuwig buiten Zijn gemeenschap hadden moeten verkeren en alle ellende eeuwig zonder te sterven hadden moeten torsen.

De Heere leidde mij in, waartoe de wet gesteld was, en wel om der overtreding wil. De Heere eiste, dat ik Zijn heilige wet, die heilig, recht en goed is onderhield; maar helaas, geen tittel of jora kon en kan ik daarvan onderhouden; en dat door mijn diepe val in Adam; daar lag nu het pronkjuweel van de schepping uit het Paradijs verdreven met het ganse menselijk geslacht! Maar de Heere bleef van mij eischen dat ik betalen moest, en Zijn heilige Wet moest houden en dat “vervloekt een ieder is, die niet blijft in al hetgeen er geschreven slaat in het boek der wet, om dat te doen.” Ik werd de vervloekte onder de wet; ik wilde de Heere bevredigen met de wet te onderhouden, maar God de Heere openbaarde Zich aan en in mij en toen sprak Hij uit Psalm 40: “Ik draag Uw heilige wet, die Gij de sterveling zet, in ’t binnenste ingewand!”

Daar kreeg ik de zonden te zien, ik werd radeloos, d.w.z. ik was zonder raad en reddeloos dat is zonder redding. Geen mens, geen engel, geen goede werken. Niets kon daar baten. Ik moest een welgevallen nemen in de straf van mijn ongerechtigheid; het was moment, daar stond alles voor mij stil. Maar onverwachts en ongedacht werd mij door de Vader, de Heere Jezus Christus aangeboden. Wat tussen dat ogenblik was en de openbaring van de Heere Jezus, dat kan ik niet verklaren, maar dat weet ik, dat ik daar door een geschonken, Godverheerlijkend, zaligend geloof, de Heere Jezus Christus kreeg aan te nemen; en nu gaf de Heere mij te verstaan, wat het zeggen wilde “Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede met God, door onze Heere Jezus Christus.” Dat de Heere al mijn zonden, die ik gedaan heb, die ik deed en

nog zou doen, weggenomen heeft in het bloed van de Heere Jezus Christus en dat ik dat met mijn ganse ziel, door het oprechte geloof, aannam.

O, wat een liefde werd daar in mijn hart uitgestort, wat een onhelzing! O, wat was dat groot, die veel gezondigd had, is veel vergeven, en heeft veel lief.

Daar ik altijd zeer kritisch op mijzelf was geweest, riep ik uit mijn hart: “Heere, is het de ware liefde?” En het was of de Heilige Geest mij leidde naar psalm 2: “Kust de Zoon.” De Heere toonde mij, dat het de waarachtige liefde was, waar ik de Zoon mee kuste! Het wonder was mij zo groot, dat ik wel menigmaal uitriep: “En dat aan mij! En dat aan mij!”

Ik werd verzekerd, dat het van God de Vader door de Zoon en de werking van de Heilige Geest, aan mij geschonken was. En dat het de ware Goddelijke liefde was, die in mijn hart was uitgestort. De Heilige Geest overtuigde mij van dat alles, en mijn God sprak mij vrij. Ik weende van blijdschap en van dankbaarheid; over het wonder, dat aan een snood rebel, die niets verdient, dan dood en hel, aan zou één, als ik ben, geschonken was.

De Heere maakte Zijn Woord waar in het: “Maak uw mond wijd open en Ik zal hem vervullen!” Ik kan getuigen, toen mij dat geschonken werd, dat de liefde op dat ogenblik, ik mag gerust zeggen, sterker was dan de dood, harder als het graf, die liefde die vele wateren niet kan blussen; en ik in mijn ganse leven geen voorwerp zó lief heb gehad als de Heere.

Nu mag ik wel eens hebben, die troost en bemoediging:

*'k Zal gedenken, hoe voor dezen,
mij de Heere heeft gunst bewezen!
En aandachtig gadeslaan,
wat Gij hebt van ouds gedaan.
'k Zal nauwkeurig op Uw werken,
en derzelve uitkomst merken;
en in plaats van bittre klacht,
daarvan spreken dag en nacht.*

Ps. 77: 7

De Heer heeft mij dan, door deze Goddelijke openbaring dit onderwezen:

Ten 1e. Onze diepe val in ons stam- en bondshoofd Adam.

Ten 2^e. De vloek van de wet, waaronder wij allen liggen, als gevolg van onze val.

Ten 3e. Dat wij onder de wet bewaard waren, tot op het geloof.

Ten 4^e. Als het geloof gekomen is, wij niet meer onder de wet zijn, maar dat de wet ons is geworden een tuchtmeester tot Christus.

Ten 5e. Dat nadat wij geloofd hebben, wij verzegeld zijn, geworden, door de Heilige Geest der belofte; en

Tenslotte: Dat wij zullen kennen en vervolgen de Heere te kennen, zoals de lezer verder zal medegedeeld worden.

Ik hoorde wel eens van een zeker leraar zeggen, dat wij niet moeten eindigen in Christus maar in God. Kort daarop lag ik 's avonds in mijn bed te mediteren en te bewonderen, dat de Heere ook mij met die genade begunstigd had in de vergeving van mijn schuld en zonde en ik zei zo in mijn hart: “Waartoe dat zo aan mij?” Ik kon het niet op. En wat gebeurde er? Onverwachts en ongedacht openbaarde zich de eerste Persoon in het Goddelijk Wezen, de Vader en maakte mij daar bekend, dat Hij de

oorsprong is van mijn zaligheid in Jezus Christus. Daar werd voor mij duidelijk, de Goddelijke Waarheid: “Na dezen zult gij het verstaan.” en: “Wordt niet wederom bevangen met het juk der dienstbaarheid wederom tot vreze, maar neemt aan, de Geest tot aanneming van kinderen, door welken wij roepen: Abba, Vader.”

En ik mocht roepen uit het diepst van mijn hart: “Lieve Vader, lieve Zoon, lieve Heilige Geest!” Hierin mocht ik het verstaan, wat het zeggen wilde: eindigen in God.

En nu heb ik een vrije toegang door de Heere Jezus Christus, tot God de Vader. En zo mag ik alles wat ik begeer in de naam van de Heere Jezus Christus met smeking en dankzegging bij de Heere bekend maken; zoowel de dingen voor de tijd als voor de eeuwigheid.

Zo heeft de Heere God mij tot Zijn lieve Zoon getrokken, waar ik vroeger, zoals Paulus een ijver tot God had, maar niet met verstand, Hem verwierp, Zo had de Heere mij nu wijsheid geschonken, om deze verborgenheden van het Koninkrijk Gods te verstaan.

Maar verstaat dat, geliefde lezers, ik mag mijn weg, die met doornen bezaaid is, toch met blijdschap reizen; ondanks dat er een moorman is overgebleven. En de Heere mij gebracht heeft op die weg te wandelen, waar de dwazen zelfs niet op dwalen.

En zo zal God Drieëenig voor dat alles, de eeuwige dankzegging toegebracht worden, straks als wij op de bruiloft van het Lam het loflied eeuwig Hem mogen toezingen: “Gij hebt ons Gode gekocht met Zijn dierbaar bloed.” En zo mag ik dan deze mededeling eindigen in de naam van de Vader, onze Schepper en Formeerder, Die de oorsprong van onze zaligheid is, in de naam van de Zoon, onze Verlosser, als de verdienende oorzaak van alles, wat wij hier op aarde en in de hemel ontvangen zullen; in de naam van de Heilige Geest, die onze Heiligmaking en Verzegelaar en Toepasser is; en de werkende oorzaak van alles.

Geve de Heere, dat Hij dat moge zegenen, dat er nog velen daar mogen komen en getrokken worden uit de duisternis tot Zijn wonderbaar Licht om Zijn deugden te verkondigen. Gode tot eer, uw zielen tot zaligheid en mij tot blijdschap. Dat zij zo!

Voor ik nu verder ga, wil ik u nog even op iets opmerkzaam maken.

Ik heb eens een boekje gelezen, van James Barry, geschreven door **W. Huntington ss.**, waarin de auteur zegt in het naschrift: dat de ene weg in de geestelijke zaken veel zwaarder is, dan de andere; en de één meer aanvechtingen heeft, dan de andere. Laten zulke arme, verzochte gelovigen de volgende bijzonderheden overwegen tot hun hulp en opbeuring in die toestand tegen de verzoeker.

Ten eerste: overweeg, dat evenals in de natuurlijke geboorte, ook in de geestelijke geboorte tussen personen een groot verschil en onderscheid bestaat. Sommige vrouwen hebben in de arbeid veel meer en veel groter pijn uit te staan dan andere. Sommige kinderen worden met groter moeilijkheden en gevaren ter wereld gebracht dan andere. Ofschoon de natuurlijke oorzaken hiervan voor ons verborgen zijn, zo neemt dit toch niet weg, dat het zo is.

Eveneens gaat het toe in de bekering; sommige zielen hebben groter verschrikking en dienstbaarheid in het geweten te doorworstelen dan anderen; sommigen worden als het ware door de kaken van de hel en van de wanhoop gevoerd, zoals dit met mij het geval was; anderen ondervinden een zachter en tederder behandeling, die worden zoetelijk gelokt en als het ware ongevoelig in Christus overgezet, zodat die bijna niet weten, wat er geschied is. Paulus en de ruwe stokbewaarder, werden meer ruw behandeld als Lydia, wier hart de Heere opende met veel zachter aanraking van Zijn Geest. Deze eersten werden dieper in hun geweten verwond, door de vreselijke verschrikkingen van Gods Wet, onder de bediening van de Geest van de dienstbaar-

heid. Hand. 9: 6. Hand. 16: 15, 29. Die vrouw, welke voorspoedig verlost is, zonder enige moeilijkheid of gevaar voor zichzelf of haar kind, heeft geen reden om te twifelen, of zij wel in werkelijkheid verlost is, omdat zij niet zoveel moeite en gevaren als haar buurvrouw had te doorworstelen, die er het leven nauwelijks afbracht.

Evenmin behoeft zij haar nabuur te benijden, omdat haar toestand in arbeid zijnde, gevaarlijker en hopelozener was, dan de hare. U kleingelovigen, meet Uw weg niet af aan mijn weg, want de weg en de vervolging om Christus wil (waarvan u in 't vervolg zult lezen), dat mij naar Gods besluit is toebedeeld, is niet voor alle gelovigen noodzakelijk.

In bekering en wedergeboorte wordt God verheerlijkt En als een zondaar en schuldenaar voor God; dagelijks in het bloed van de Heere Jezus Christus de toevlucht mag nemen, en die dat waarlijk door een oprecht geschonken geloof mag doen, die verheerlijken God, en doen het bloed van de Heere Jezus Christus niet onrein achten, die verheerlijken God naar ziel en lichaam beide. En zo u de toevlucht mag nemen in het bloed van Christus door het geloof, dan wordt bewaarheid “als Mijn volk zich zal schuldig kennen en een welgevallen zal nemen in de straf hunner ongerechtigheden, (maten en trappen buitengesloten) dan zal Ik aan Mijn Verbond gedenken, en Ik zal ze genadig zijn”, en “dan is de laatste ontmoeting met God de beste verzekering.” (Die laatste uitspraak van een ware gelovige gelezen hebbende, ben ik het in mijn hart door eigen ervaring van harte mee eens). Ook dat hoop ik van u, waarde lezers, hetzelfde.

HOOFDSTUK XIII

De strijd begon

Tot zover had ik bij mijn moeder en familie gezwegen; vooral daar ik wist, dat het voor mijn moeder een vreselijke gewaarwording zou zijn en veel smart aan haar zou veroorzaken, dus ontliet ik zoveel als ik kon alle gesprekken (die hier op neer zouden komen). Maar Gods Woord zegt; “Wie Mij verloochent voor de mensen, die zal Ik verloochenen voor Mijn Vader, die in de hemelen is,” dit liet mij geen rust. En de predikatie, die ik in Rotterdam gehoord had over die 3 personen, spoorde mij meer aan, om hetgeen de Heere God mij had geschonken, eerlijk te belijden en al het dode, het dode maar te laten begraven.

Maar de Heere, die veel wijzer is dan wij mensenkinderen, wist wel raad, om mij niet langer Zijn Naam te doen verzwijgen, maar te belijden.

De Grote Apostel heeft kunnen zeggen: “Ik ben vrij van uw bloed”, kon ik dat ook zeggen? Neen! Het werd een grote strijd voor mij, maar als wij zwijgen, zouden de stenen haast spreken.

Mijn lezer weet, dat ik met mijn broer bij één patroon samenwerkte.

Op een keer vroeg hij mij, onder het werk, iets over de godsdienst. En als ik hem het één en ander antwoordde, dan werd hij boos op mij en begon met hetgeen mij zo dierbaar geworden was te spotten.

Als ik hem op het één en ander wees, dan baatte mij dat niets, Nochtans ging hij verder, en verdraaide vele teksten uit Gods Woord.

Bijv. over Psalm 2: 12: “Kust de Zoon, opdat Hij niet toerne, en gij op de weg vergaat,” wanneer Zijn toorn maar een weinig zou ontbranden. Welgelukzalig zijn allen, die op Hem betrouwen.” Dan antwoordde hij mij, dat het op David bedoelend was. Als ik hem op het ongerijmde en het onschriftuurlijke wees, waar er staat: “Vervloekt is een ieder die op een mens vertrouwt”, dan moest het toch zeker een ander zijn, waarop vertrouwd moet worden en waardoor de mens welgelukzalig gesproken wordt. En zo heb ik dagelijks vele gesprekken met hem gehad.

Na verloop van tijd vroeg hij mij eens in tegenwoordigheid van de mensen, die naast ons werkten, “Geloof jij dit nu allemaal?” Nu kon ik het niet langer verloochenen, en uit het diepst van mijn hart moest ik belijden: “Ja, ik geloof het alles!” Wat ik van mijn broer op dat ogenblik gewaar werd, dat is met geen pen te beschrijven. Hij schaamde zich voor het personeel, die alle Joden waren; én hij werd zo wit als een doek, zo schrok hij! Hij wilde het niet weten voor de mensen, maar die hielden zich, alsof zij er niets van hoorden (want wij zaten naast elkaar te werken). Maar toen ik 's avonds eens bij moeder thuis kwam, zag ik dat moeder geweend had en mijn broer zeer afgetrokken was.

Toen zei mijn moeder: “Jongen lief, waarom doe je je moeder en je broer zoveel verdriet aan om over zulke vuiligheid te spreken?”

Ik gaf moeder een bescheiden antwoord en zeide: “Moeder, Abram (zo heette mijn broer) begint er zelf over te spreken.”

Toen kreeg ik vrijmoedigheid en sprak over de dag die komen zou, als we moeten sterven, en hetgeen voor mij vaststaat, dat de Heere Jezus, de Christus, de Zoon van God is! En wij daarvoor verantwoording moeten doen hoe wij geleefd hebben.

“Moeder,” zei ik, “daar dat nu waar is, zou u dan kunnen zeggen; ik heb het niet geweten?”

Toen viel mijn broer mij in de rede en zei:

“Al weet ik zo, dat Hij (bedoelende op de Heere Jezus) de Messias is, dan nog wil ik

Hem niet!”

Hier openbaarde zich de natuurlijke vijandschap na ieder Adamskind. O, vreselijke uitspraak! “Al weet ik het, dan nog wil ik Hem niet!” Dat gaf aanleiding tot vragen en antwoorden. Nochtans ging ik door, om hem te wijzen op het Oude Verbond, uit de profeten.

Dat dacht mij het beste middel te zijn, om met hem daarover te spreken.

Ik vroeg hem, wat hij dacht over Jesaja 53. Dat sloeg hij op het volk Israël. Ik bewees hem, dat dat niet op het volk Israël kan slaan. Want wie is als een lam ter slachting geleid? Kan het anders zijn, dan waarvan Jes. 53: 7 spreekt? En in vers 3: “Hij was veracht, en de onwaardigste onder de mensen, een Man van smarten, en verzocht in krankheid; en een iegelijk was als verbergende het aangezicht voor hem; hij was veracht, en wij hebben hem niet geacht.”

Ik vroeg hem of de Heere Jezus nu nog niet veracht werd, en: “is Hij onder de mensen en onder de Joden niet de onwaardigste? En bewijst dat niet de vijandschap van ons, Joden, tegen Christus? En de Joden, hebben zich heus niet ter slachtbank laten leiden, Maar uit de heilige historie kunnen wij lezen, ook uit de ongewijde geschiedenis, dat ze zich altijd verdedigd hebben, als een leeuw, die van jongen beroofd wordt.”

De verdedigingen van mijn broer hielden geen stand. Wat ging hij nu doen? Hij vertelde mij, dat hij voor heel veel geld aan boeken had gekocht, om mij te overtuigen, dat ik dwaalde en daarbij moest het gehele personeel tegenwoordig zijn.

Wij spraken af, ’s middags niet naar huis te gaan, om te eten, maar we zouden deze middag op de fabriek eten en dan zou hij mij van mijn “dwaling” terug brengen overeenkomstig de Joodse boeken, die hij gekocht had.

Nu ik mag eerlijk zeggen uit al onze gesprekken, werd ik meer en meer versterkt, dat Gods Woord de Waarheid is. “Mijn volk gaat verloren, omdat het de kennis van God mist” en ook, omdat het geen kennis heeft.

Iedere dag was weer hetzelfde op de fabriek en wij praatten meer, dan wij werkten, wat niet naar mijn zin was, want het was ook onze roeping, om te arbeiden. Ik probeerde niets meer te antwoorden op elke vraag, die ze mij deden, want ook het personeel mengde zich in onze gesprekken. Dus daardoor werden ze boos op mij. Ik had van het hele personeel te lijden; mijn leven en mijn werk werd mij ondragelijk gemaakt en ik slaakte menigmaal de verzuchting: “Ach, Heere, verlost U mij hiervan!” Als ik ’s middags van huis kwam en ik was 5 minuten voor de tijd op de fabriek, dan stonden er vele werklieden beneden, tot de bel ging, om te beginnen. Maar zagen ze mij aankomen, dan was het als Jozefs broeders zeiden, toen zij Jozef zagen aankomen, zij riepen: “Mannen, daar heb je hem weer!” Als ze de macht gehad hadden, dan hadden ze mij hetzelfde gedaan als wat ze Jozef gedaan hebben. Maar gelukkig, onze wetten ter bescherming van de godsdienst zijn er nog. (Dit heeft zijn goed en zijn kwaad). En ik wens dat er nog eens een tijd mag aanbreken, dat de staat in zijn volle omvang, de kerk mag beschermen tegen alle vijanden van de Waarheid en tegen allerlei wind van leer!

Nu ter zake, als ze mij zagen aankomen, begonnen ze mij te gooien, van de één tegen de ander, alsof ik beschonken was, en dat ging op de werkplaats in een andere vorm verder. Zij hadden potten met water boven op de molen gezet, waaronder ik werkte en houten kruisjes er naast getimmerd en dan begonnen de leden van het personeel mij met water te gooien en dan riepen ze spottend en honend: “Wij zullen je wel dopen!”

Wat daar het gevolg van was kan ieder begrijpen, ik werd er echter moedeloos onder; nochtans vastklemmende aan mijn God. Maar weet, geachte lezers, “als de verdrukking aanwezig is, is het geen ogenblik van blijdschap, maar daarna werpt het van zich een vreedzame vrucht der gerechtigheid voor een iegelijk, die daarin geoefend zijn!”

Ja, waarlijk waren deze beproevingen voor mij een oefening, en het was voor mij een weg die, als ik alles vooruit geweten had, mij zeker ontmoedigd en onoverkomelijk was geweest.

Ik hield er veel van de Joodse Psalmen in 't Hebreeuws te zingen. Dat deed ik eens in mijn werk. En daar stond een fanatieke Joodse man op, die dacht, dat ik ermee spotte. Mijn broer en enigen uit het personeel kwamen er tussen, anders had het er voor mij niet zo mooi uitgezien. Als zij niets anders hadden om mij te hinderen, begonnen zij te zingen, als ik de grote zaal waar wij werkten, doorliep, zoals zij in het Leger des Heils liederen zingen, en klaptten zo in de handen, om mij maar te bespotten; nochtans had ik medelijden met deze arme mensen!

Acht Geliefde lezers, ik kon mij in hun plaats stellen, ik ben dezelfde mens, en dezelfde dwaas, maar alleen vrije genade kan onze dwaasheid doen ontdekken. En dan zijn wij allemaal: jammerlijk, naakt, arm en blind. En de mens, die daar niet aan ontdekt is kan toch niet anders doen? Nochtans bleef ik met mijn broer samenwerken; want ik kreeg persoonlijk diamant te slijpen van een Joods juwelier te Amsterdam. Mijn broer zou dit nu evenwel niet gedaan hebben, maar daar ik altijd zei: "Ik laat mij toch niet dopen," zo wilde hij nog met mij omgaan. Wel zei hij eens op een avond. tegen mijn moeder toen wij in gesprek waren: "Hij zegt wel dat hij zich niet laat dopen, hij heeft zich niet meer te laten dopen, want hij is al veel erger, als gedoopt."

De opperrabbin te Rotterdam, zei eens tegen mijn Joodse schoonvader, die hem vroeg wat of zij er aan doen moesten: "Ik kan er niets aan doen; want het zit te diep." Die begreep het wel! En dat begreep mijn broer ook.

Wel hadden ze mijn broer aangeraden, om niet meer samen te werken, maar dat wilde hij toch niet doen: de reden daarvan was, zo het mij scheen, dat hij dacht, om mij van mijn weg af te brengen. En nu wij van onze eigen juwelier werk kregen, wilde hij mij vanzelf niet missen, want wij verdienden samen heel goed ons brood. Echter gingen wij 's avonds niet meer gelijk naar huis; daar schaamde hij zich voor. En wat zouden de mensen er wel van zeggen? Maar in dat alles werd ik vertroost. De discipelen van de Heere Jezus, waren ook verblijd, dat zij smaadheid mochten lijden om Christus wil. En de Heere schonk mij zoveel moed, kracht en sterkte, dat hoe meer smaadheid ik ondervond, hoe meer ik voor de Naam en de zaak van mijn Koning en mijn God mocht uitkomen. Dat er nog zoveel onwetendheid en duisternis in mij woonde, dat had ik nooit geweten, en ik hoop, dat mijn waarde lezers, het mogen verstaan, hetgeen ik nu ga beschrijven.

In mijn opvoeding als kind en in het onderricht, dat ik opdeed bij mijn vrienden te Rotterdam, hadden ze me nooit onderwezen, dat wereldse gezelschappen, bijv. bruiloften en partijen, specialiteiten en paardenspelen enz. zonden waren. Daarbij komt nog, dat bij de Joden dergelijke dingen geen zonden zijn.

Zo had ik eens op een zondagavond lust om in Amsterdam naar de kerk te gaan. In Amsterdam was de Grote Kerk tegenover waar mijn broer woonde (de Zandstraat), daar wilde ik niet heen gaan. Ik dacht, dan zouden ze me thuis wellicht zien, en dan had ik weer moeite. Ik wist, dat er buiten de Muiderpoort in Amsterdam een kerk stond, daar wilde ik heen gaan. 't Was zowat 6 uur toen ik op de Amstel liep, daar zag ik een paardenspel van Circus Carré: toen ik nu zag, dat het al 6 uur was, en nog een kwartier moest lopen, voordat ik in de kerk zou zijn, dacht ik dat ik te laat zou komen; dan kijken al die mensen mij aan, en zeggen, wat moet die Jood hier doen?

Ja, zo waren op dat ogenblik mijn gedachten. Dus ik besloot dan maar naar dat paardenspel te gaan kijken.

En toen ik binnenkwam, begon ik te bidden: "Heere, behoed mij voor alle rampen en gevaren en geef mij een plezierige avond, om Jezus wil. Amen!"

“Wat een huichelaar!” zal menige lezer zeggen, maar ik kan u de stelligste verzekering geven, dat ik het in onwetendheid gedaan heb. Zoals ik nog meer dwaasheden van mij, u zal mededelen en belijden. Maar, dat het de Heere God niet in de weg stond, om mijn ogen toch voor dit alles te openen; en mij zonder onderricht van opvoeding of van mensen, daarvan wist af te brengen; en de dwaasheid en zonde in dat alles te openbaren. Eén van mijn broers die socialistische ideeën had was 12½ jaar getrouwd. Mijn broer, waarmee ik samenwerkte, werd met mij uitgenodigd ceremoniemeester te zijn, en daarbij zouden wij een toneelstuk opvoeren.

Nu, de lezer weet, dat ik hier nog onwetend in was, en dat het een werelds vertoon is. Maar ter zake, wij namen het aan en de rolverdeling had plaats, wij speelden samen de hoofdrol, en het was de genodigden zeer tot genoegen. Daar spot de wereld niet mee! En de vorst der duisternis heeft daar stof tot spijs!

Kort daarop, zou een ander familielid gaan trouwen; toen werden wij gevraagd, of wij ditzelfde stuk nog eens wilden opvoeren, omdat ze zich zo geamuseerd hadden. Ook dat namen wij aan.

En weet, geachte lezers, wat ik ernstig vond in dat stuk, er kwam ook een gebed in voor, van een zoon voor zijn vader, die van 't goede pad was afgeweken, dus het scheen heel “vroompjes.”

De volgende bruiloft zou 3 maanden later plaats vinden. Ach, geachte lezers, draag me nog een weinigje en u zult zien hoe de Heere wel raad weet, om iemands ogen te openen voor het dwaze en het blinde in de wereld!

De patroon, waarvoor wij werkten, gaf, voor dat deze bruiloft naderde, een feest voor het personeel, dat van 's avonds 8 tot 's morgens 4 uur duurde. Toen het feest een aanvang genomen had, begonnen de genodigden te zingen en in de handen te klappen, terwijl er mutsen en schortjes, zoals ze in het Leger des Heils droegen, rondgedeeld werden. Ik wist niet, wat dat betekende. Nu begonnen ze allen een kring te vormen, en dat heette een “Halleluja mars.” En met deze woorden: “Halleluja” scheen het of het allen bezeten waren. En ze begonnen te dansen en te springen en te zingen, dat horen en zien verging. En dat ging op de wijs, zoals ze de melodie in het Leger des Heils zongen, Ik neem het nu niet op voor de godsdienst van het Leger des Heils, maar wat betekende dat Halleluja? Dat betekent immers: Looft de Heere!

Wat werd ik nu gewaar? Dat ik tegen mezelf zei: dat is hier toch niet de Heere loven? Maar dat is spotten. Hier is geen bruiloft te Kana, waar de Heere tegenwoordig was, o, nee!

O, wat verschrikkelijk vond ik dat hier! Ik kreeg het zo benauwd, dat ik in een hoek van de zaal ging zitten. Vreselijk vond ik het, dat ze met de Heere spotten. De Heere opende daar mijn ogen en ik verstond de betekenis van dat woord. Het bracht mij geheel inwendig in beroering, en ik wou uit de zaal vluchten. Ik gaf mij over in gepeins hoe dwaas een mens is, en ik vanzelf niet buitengesloten; totdat mijn vrouw naar mij toe kwam en mij vroeg, wat of er met mij gaande was. Ik zei, dat ik direct weg zou gaan en dat zij mee naar huis moest gaan; omdat ik het zo vreselijk vond, dat hier zo met God gespot werd. En ik nam mij voor mij nooit meer naar bruiloften of dergelijke partijen te begeven.

“Ik ga naar huis!” zei ik tegen mijn vrouw. Mijn vrouw antwoordde daarop: “dan ga jij maar naar huis; ik blijf hier.” En zo gebeurde het ook. Ik ben nooit meer op dergelijke partijen of bruiloften tegenwoordig geweest, zoals zich dat in de wereldse kringen voordoet. Nu verstond ik door dat middel, wat de wereldse gemakkelikheden zijn. Ik kwam voor de keuze te staan, voor de aanstaande bruiloft, maar dat ging niet meer. Toen de tijd naderde, werd mij gevraagd om op de generale repetitie te komen, waarop ik weigerde en zei, dat ik mij voorgenomen had om nooit meer naar bruiloften

of dergelijke te gaan. Ik had genoeg van het voorgaande feest.

Mijn broers vonden dat zeer onaangenaam, en nu moesten zij een ander hebben, om die rol van mij over te nemen. Dit echter interesseerde mij niet meer. De vrijmoedige geest ondersteunde mij, om eerlijk te belijden, waarom ik zo moest handelen; en wat een gezegende tijd was dit voor mij, waarin ik zoveel leringen heb opgedaan! En de smaadheid waaraan ik bloot gesteld stond, die was zo, dat ik met de discipelen verblijd mocht zijn, dat ik om de Naam van Christus, smaadheid mocht lijden. Mijn broer vroeg mij, of mijn vrouw dan niet mocht komen. Ik antwoordde: "Nee, ook zij niet" want wat voor mij niet goed was, was ook voor haar niet goed. Maar mijn vrouw ging, toen die dag aanbrak, op aandringen van de familie, tóch. Welk een smaad en hoon moest ik verduren, dat kan ik zo niet alles neerschrijven!

Alleen deze kunnen het verstaan, die ook in dergelijke gevallen verkeren of verkeerden.

Er openbaarden zich zeer veel vijandschap van al mijn vrienden tegenover mij; dat ik niet op de bruiloft kwam; "want Jezus wilde het niet hebben", zoals zij het uitdrukten. Mijn broer Izak, de socialist, zei tegen mij toen hij mij sprak: "Als de mensen mij vragen, waarom of je er niet was; dan zeg ik: Jezus wil het niet hebben," en daarop antwoordde ik: "Dan heb je 't goed gezegd."

Het werd hier bewaarheid "antwoord de zot naar zijn dwaasheid!"

Mijn vrienden liepen mij voortaan voorbij, ook mijn broer Izak kwam niet meer bij mij in huis. En zo werd ik een spot en hoon, zelfs op de straten.

Als de Joden mij zagen riepen zij: "Gedoopte Jood" of "Gesmadde Jood" d.w.z. uitgeworpen Jood. Op de fabriek werd het leven mij nog ondragelijker. En nu kwam het zelfs zover, dat mijn bovenburen met toestemming van mijn vrouw zich op een tekst, die toen aan de wand bij mij in huis hing, wilden wreken, om hem te verscheuren. De tekst was de priesterlijke zegen: "De Heere zegene u en behoede u" enz,

Het was juist op een middag, dat ik thuis kwam om te eten, ze maakten de deur open en traden bij ons binnen. ik vroeg hun, wat ze wilden. Zij antwoordden mij met een wedervraag, wat ik met die "vuile boel" doen moest in mijn huis. Ik heb hun toen uitgelegd in 't Hebreeuws, wat die tekst betekende. En ik vroeg hen; of deze zegen, die over het volk Israël uitgesproken wordt, en die ze zelf in de synagoge uitspreken en vooral op de feesten van de Joden, of dat nu "vuile boel" was. En ik sprak een geruime tijd met hen, en sprak over het evangelie. Ze waren verslagen, en konden mij niet meer antwoorden, Zo zien wij, dat Gods Woord scherper is, dan enig tweesnijdend scherp zwaard.

Ze gingen m'n huis uit. Wat ze tegen elkaar zeiden, dat weet ik niet, maar ik had er geen last meer van, dus zij vielen mij zolang ik daar woonde, niet meer lastig.

Een ander voorval moet ik u ook nog mededelen. De vijandschap ging zover, dat mijn broer niet meer met mij samen wilde werken. Zo werd ik dan genoodzaakt een andere patroon te zoeken; en dat ging ook wel; want als het druk is in de diamant-industrie, dan behoeft men nooit zonder werk te lopen.

Op een zekere avond, kwam ik van mijn werk thuis, en wilde ik na het eten uit mijn Bijbel lezen. Daarna kwam ik tot de treurige ontdekking, dat op de plaats, waar gewoonlijk mijn bijbel lag, niets lag. Ik ging in mijn boekenkastje kijken, daar zag ik, dat al mijn boeken er uit waren, de traktaten en alles wat in die tijd zo nuttig voor mijn onderzoekingen was geweest. Maar gelukkig, mijn Bijbel was niet weg. Ik ging tot troost maar een hoofdstuk lezen, en sloeg het boek van de Spreuken open, daar zag ik, dat er enige bladeren uitgescheurd waren, tot grote ontsteltenis voor mij. Ik bladerde verder, om te zien of er nog meer bladzijden uit waren.

Geliefde lezers, mijn ontsteltenis werd nog groter, toen ik zag, dat de gehele profetie van Jesaja er uit gescheurd was. 'k Begon te wenen. Ja, al waren mij op dat ogenblik grote smarten overkomen, het zou voor mij dragelijker geweest zijn, dan nu zij zich wreekten op mijn lieve bijbel, die mij zó na aan het hart lag.

“O, duivel!” zei ik, “wat kan jij een mens, onder de toelating van God, ver drijven!”

Ik ontvlamde in een heilige toorn, maar de Heere zei: “Al wat ze u doen, doen ze Mij!” Ik sprak er met niemand over, ook mijn vrouw liet ik niets blijken.

Ik ging naar enkele vrienden toe, op 't Rembrandtsplein bij de familie C., waar veel mensen kwamen, en deelde daar het, één en ander mee: ik liet mij zo ontglippen, dat ik zo ongelukkig was. Ja, ik was waarlijk terneergeslagen.

Er was een grijsaard, die tot mij zei: “nee, waarde vriend! Je bent gelukkig! Weet u niet, dat de Heere in Zijn Woord zegt: In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar hebt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen!”

Dit troostte en versterkte mij zo, dat ik mocht vragen voor degenen, die het gedaan hadden, of de Heere het hun wilde vergeven, en hun blinde zielsogen openen.

Toen ik van deze vrienden weer naar mijn huis ging, en ik binnen kwam, kwam één van mijn kleine kinderen naar mij toe met de uitroep: “Oom Izak en oom Abram hebben al uw boeken verbrand, en moe heeft gezegd waar ze lagen.”

Mijn vrouw was juist niet thuis, en ik verzweeg haar, dat ik wist wat er alzo gebeurd was. Ik werd gewaar en ook dat begreep ik, dat mijn broer zich op de profetie van Jesaja wreekte, omdat ik het meest uit deze profeet met hem sprak. Want “Jesaja, de profeet,” heb ik weleens horen zeggen, “is de evangelist van het Oude Verbond, gelijk de apostel Paulus de evangelist van het Nieuwe Verbond genoemd wordt.”

Ik had in deze tijd niets geen lectuur meer.

Een boek van Multatuli over zijn ideeën, hadden ze ongeschonden gelaten. Verder alle lectuur, die ik verder kocht, bracht ik niet in mijn huis omdat ik wist, dat het ten opzichte van mijn vijanden niet veilig was. Mijn bijbel heb ik jaren bewaard als een getuige, dat ik daarin mijn Heere mocht vinden en door Zijn lieve Geest, die mij dat alles leerde en in mij werkte. Ik heb hem later naar Antwerpen meegenomen, en na verloop van enkele jaren, toen ik weer naar Holland ging; heb ik een lade waarin de Bijbel en nog meer voorwerpen had, vergeten mee te nemen en zo ben ik mijn Bijbel kwijtgeraakt.

Mijn strijd is nog niet ten einde, wij zullen vernemen en D.V. dat mijn strijd pas begon en die ik in Zijn kracht mocht voortzetten. Hoewel het een zeer moeilijke tijd voor mij was, die zou gaan aanbreken, mag ik zeggen: “Tot op deze dag sta ik, en ben ik, die ik ben” en een “Eben-Haëzer” is hier zeker op zijn plaats.